

БҮРЯТ-МОНГОЛ ҮНЭН

ВКП(б)-эйн Б.-М.
БКМОЙ БА
БМАССР-эй Верховно
Советдэй Президиумэй
ОРГАН.

SSSR-ей Verxoovno Soveedei, negedexi zarlалгiin, Gurbadugaar Seessi

1939 ондо SSSR-ей gyrenei biydzeed ба 1937 онои торшо соо SSSR-ей gyrenei biydzeedei gyisedxelge тухай

SSSR-ей finaancanuudai Aradai Komissaar nyxer A. G. Zveerevei doklaad

Nyxed depyтаадууд!
Стаалинска Конституциин 14-дехи статыжаат зохилдуулан, SSSR Сојуузаи Ардаи Комиссаар-нуудай Soveed болбол 1939 ондо, Soveed Социалис Респуб-ликеныд Сојуузаи Gyrenei биydzeedийг, таанарай баталгал-да оруула.

1939 онои биydzeed хадда Стаалинска Гурбадугаар табан-зиде манай ороной урдань та-бигдahan зорилгонуудийг бе-лжүүлгын хысен тыгес зebceг-ардаи азaxiin быxii halbarи-нуудийг саазадань дебзүүлгын ба хыгзүүлгын, soveed ардаи кыл:тыртин ба энxe halxan ба-далай ургалтин, социалис gyre-ней оборооно шадабарийгй бexи-зүүлгын хысен тыгес зebceг мн.

SSSR-ей Verxoovno Soveedei Гурбадугаар Seessi болбол коммунизм тееше ошоно жаб-хан замал агуйжхе историческа хөхөө болон, Ленин—Стаали-най партиин XVIII сjeeздийн хийлдэн мий хожор хара болод, биydzeedийг зыбшен хөхөсө гөeш.

Партиин XVIII сjeeзд деере nyxer Стаалин хадда манай орондои социалис байгуулалтин болотоо итогуудийг гениаль-на тодорхойгоор ба гынзегил-гөөр гөрөлтүүлзе, коммуниз-мин хысд торзestвоогой тьлөө

SSSR-ей Finaansova xyse шадалийгй бexизүүлгө

Gyrenei биydzeed болбол манай ороной экономическа ба кыл:тырне хысен тыгес ургалта-на, тереней оборооношадабарийгй бexизүүлгөдe угaa jixе роолийгй бийргөхөн байна. Soveed—биyd-zeed, soveed тыxerиг хадда коммунизмин тьлөө темесел-де бодото зebceгөн, социалис азaxийгй организационшадабарийгй бexизүүлгөдe шухалин шухала ин-дустриементийгй негенлийн бай-хан ба байхажьд гөeш.

V. I. Ленин болбол биденер хадда finaansova политикийг ам-лалтагаар жабуулаагй хадда экономическа таларгаа амзала-тай бажа шадахагй биде гөeш ба өгөө nyxer Стаалин болбол soveed finaansovuudaa угaa jixе хайхармааа табина. Nyxer Стаалин хадда soveed гынгенүүд тухай ленинске хур-аалийг хыгзүүлзе ба бажауу-ла. Парти ба правителство болбол soveed finaansova сис-темин хыделмерийн эффектив-ностийг дееселүүлзе тухай, ар-даи доходийг хубаарилгада тере-ней роолийг ба азaxийг тыxer-гөөр контролиролгалгй ша-даха тухай, есөшө сусараша-гй анхарадag байна.

Nyxer Стаалинай хытелбери до-ро, парти хадда манай мн-гө-дийгй капиталис мн-гө-дийгй адилдaxийгй хөдөхөн, пра-а—трокис бандидуудай контра-волтыцлооно ханаагайга-аудийгй ил бутасохтоо. Соци-алин үдe, худалдаанай ба гынгенүүдeй хосорохо тухай адилдeлeськe "леваака" хoo-но гынгенүүдe, ерд хатуу со-лто терегелэн үгтөхөн байна. Nyxer Стаалинай хытелбери до-ро, парти болбол finaansova-баан-овска сис-темедe шургаад бай-хан, ардаи дайсидийг илтрүүлзе бутасохтоо, Ленин—Стаалинай эрегте есөстee хыртeр пreedан-е шне хынуудийгй finaansova хыделмериде дебзүүлзе.

Yсөө хождорхой табанзилеи-дe, бырзаяаза экономий-нууд болбол soveed тыxerигeй угaa тухай, Soveed Сојууз хадда тьлeбeртин шадалгй гөeш болон хоохон аблаануудийг, хөдөхөн хытeдe дeлгeрүүлхөн гaa. Зыгөөр, азabалдай ха-на тон ондоогоор лаблхан байна. Soveed тыxerиг бeш, ха-на бырзаяаза валуунануд агуй боллоо. Быхii капиталис хытелгй eзелхөн экономическа шадаартай хыделөөнүүдeй шил-дeдe, SSSR хадда хатуу ва-лалтай ганса лe орон болон

саазадань темеселeй агуйжхе программаар партиийг ба быxii soveed ардаийг зebceгзүүлхөн байна.

Манай орондо социализм гой тьлeб бeлжүүлгөдe, експлоата-торска агуунууд есөслөн илви-дирөвөгдeдe, хынлийг хынеер експлоатаалга хөдөдoo үгeй хөгдeдe.

SSSR-тe социализмин илалта болбол промишлeнностийн, хы-дeө азaxiin, ороной быxii эконо-мическа азabалдай хысен тыгес halbarитадa асарahan ба soveed ардаи энxe halxan ба-далай орjolомо дебзeлтийг, ге-гeерeлeй, наукийн, литературийн ба иськысствийн урдань үзeг-дeөгй ургалтийг хангаа. SSSR хадда ардаи азaxiin техникес-ке реконстрыкцелгийг гой тьлeб тыгесхeе. Манай орон болбол хыделбeртин техникийн ба про-мишлeнностийн хыгзeлтийн тем-пнүүдeй талаар глаавна капиталис гынeрнүүдeй урдань ороо.

Социализмин гахамсаг туй-лалтанууд хадда хыделмeршe-дeй, колхознигуудай ба soveed интеллигенциин зыргeнүүдийгн, еxe оронгоо тьлөө агуйжхе омогорхоогоор, Коммуниис партидаа, ардуудай гениаль-на багша ба хани агуйжхе Стаалиндаа хизааргй инаглалгаар дьыргeнe (Нерjемe аплодис-мeентнүүд).

Yлeнe. Soveed валуунин тог-туурита байдл болбол eгeел ты-ррн, тогтуурита сeнгүүдeр то-ваарообородто табигдаг, gy-рeнeй гарт баггаа угaa jixе тоото товаарна маассануудаар хангагдана" (I. Стаалин).

Политическе ба азaxiin гой зорилгонуудийг амзалтагаар бeлжүүлгө, стaxaановска хы-дeлөөнeй хыгзeлтe ба азaxiin тоосооги бexизүүлгө талаар орга-низационно-finaansova томо-нууд хөмзeeжeбуулганууд бол-бол социалис суглуулгануудай угaa jixе ургалтийг хангаа, манай тыxerигийг ба soveed finaancanuудай быxii сис-темиийг улам быр бexизүүлзе.

Eнeндe, иимeнүүд фаакт-нууд иллыстрааца болхо байна. SSSR-ей gyrenei биydzeedeи нeлeтe хөмзeeн (сојууза, рeспублiкaнска ба нутагай биydzeedyд) хождорхой табанзилde, доходоудагaa талаар, 362,1 миллиаар тыxerиг ба гaргашануудагaa талаар, 348,8 миллиаар тыxerиг багaa. Дoхoo-дуудань хадда гaргашануудhaа 13,3 миллиаар тыxerиг үлүү багaa.

Gyrenei биydzeed болбол до-ходоогоо тон жикeнxi хубийгй социалис азaxiin суглуулгануудhaа абaa.

SSSR-ей gyrenei биydzeed хадда хождорхой табанзилde ардаи азaxийгй финансиролгалда 183,7 миллиаар тыxerиг зориул-хан байна. Negedexi табанзилteй сасуулаа haa, ардаи азaxида гaргашанууд 3,4 дaxин jixе бол-лоо. Зөeрлнүүд болбол гой тьлeб, капитальна барилгада зориул-лагдahan байна; ене зоригодо, биydzeedhe 88,8 миллиаар ты-xerиг үгтөхөн багaa. Хождор-хой табанзилde, ардаи азaxида капиталоволюционүүдeй нeлeтe хөмзeeн (тeдe зилнүүдeй сeн-гүүдeн) 137,5 миллиаар ты-xerиг байхан jым. Тимe бол-хоолоого, хождорхой табанзилde, gyrenei биydzeed хадда ороной гой фонднуудийг жикeдeлгeдe зориуллагдahan быxii гaргашануудай 64,6 процентийгн хан-гahan байна.

Хождорхой табанзилde, социаль-но-кыл:тырне хөмзeeжeбуулгануудта gyrenei биydzeedeи гaргашануудань илaнгaа хысeтeй-гөөр ургаа. Тeдeн 13,2 миллиаар тыxerиг болзо, ене хадда negedexi табанзилde, биydzeedhe гарган гaргашануудhaа 5,7 дaxин үлүү болон багaa. Соци-раахийн ба busad истooцнигуудай биydzeedhe гaргашалгдahan

зөeрнүүдийг хараадаа абaa haa, 1933-1938 онуудай торшо соо кыл:тырeдe зориуллагдahan гaргашанууд болбол 110 миллиаар тыxerигhe дeсeе болон байна. Tereehеe, гeгeерeлдe—65,9 миллиаар тыxerиг, энxe eлyирийгй сaxилгада—28,9 миллиаар тыxerиг, социальна хан-галтада—16,1 миллиаар тыxerиг гaргашалгдahan байна. Eдe туй-лай jixе зөeрнүүд хадда ардаи гeгeерeлeй ба энxe eлyирийгй сaxи-xa хыгзeлтийн имaгтa тыргeн тeмпнүүдийг хангаа, багшана-рай, медицинске ба busad хы-дeлмeрлeгсeдeй материална тeдхeмзийг дeсeлүүлгө, eнeнүүд ба хыл:тырне тухай анха-рла нeлeдeдe шaгaдaxa аргa-бадалийг олгоо.

Хождорхой табанзилde, тус тус сојууза рeспублiкeнүүдeй биydzeetнe зөeрнүүдийг хубаа-рилга хадда урдinxi шingи, лeн-инске-стаалинска национальна политикийн принципүүдeе бaзирoлвалхан ба национальна рeспублiкeнүүдeй ба oблaстнyудай азaxiin ба кыл:тырнe гeэгдeнгийг тыргeнeер илви-даацалгада тухалхан байна. SSSR-ей gyrenei биydzeed хa-даа быxидeө, 1933 онтой са-суулаа haa, 1937 ондо 164,1 процент jixе болон, ене үдe-дe, Kazaaxска SSR-ей биydzeed-дeн 405,1 процент; Kиргизске SSR-ей—367,7 процент; Tырк-мeенскe—187,8 процент; гeмe мeтe jixе болон байна.

Ленин—Стаалинай парти ба soveed правителство болбол finaansova зыб политикийг—soveed ардаи бодото итeрeсүүд-тeн хариушадag политикийг жaбуула. Eнe политикийг бeлжүүл-гөнeй рeзультaдaтa, бидeнeр хa-дaа Soveed Сојуузаи finaansova хысe шадалай гигаант jixе ал-шaгaдaлгийг туйлабди. SSSR болбол стаалинска гурбадугаар табанзилde, ардаи азaxiin, социально - кыл:тырнe ба обo-рoонно байгуулалтин бийршгй туй-лай jixе программийгй финаанси-ролвалхин туйла хысдeдe хырeкe, дотодийн угaa жикeнүүд рe-сүүрнүүдeй байна.

Гурбадугаар табанзилeй агуй-жхе программа хадда BKP(б)-ей XVIII сjeeзд деере nyxer Стаалинай ба nyxer Moolotovoi докладуудhaа ба сjeeздин тог-тоомзонуудhaа, таанарта мe-дeетeй байна. SSSR-ей ардаи азaxiin хыгзeлтийн гурбадугаар

табанзилeй плаанай маастабууд ба шааранис онсо илганууд болбол манай орон хадда "хыг-зeлтийн шне полосаада, агуйгй социалис oбшeствo байгуул-лалтийг тыгeсxелгийн ба соци-ализмhaа коммунизмда шa-тадамзaа шилeн oролгийн пол-осаада" орохон, иимe бьxдeл-xeин-историческа фаактар тодор-холлогдонo (Nyx. V. M. Moolo-товoi доклаад тушаа, BKP(б)-ей XVIII сjeeздин рeзoлyцe-еe).

Yлeмзe хыгзeлтeтe капиталис оронудийг, тeрeшeлeн экономий-гeска талаар хысeдe ба урдань орохо—манай ороной ардуудай урдань nyxer Стаалинар та-бигдahan зорилго иимe байна. "Xөрeбe глаавна капиталис оронудийг хысeдe урдань гарaa haa,—BKP(б)-ей XVIII сjeeзд деере nyxer Стаалин хөхөсө, —гaнсaxан лe енe ушартa, бидeнeр болбол манай орон хa-дaа хeрeгeлeй пpeдмeedyдeр хысдeдe дьыргeн манайда продуктууд eлбeг jixе болхо, бидeнeр болбол коммуниз-мин negedexi faazahaa тeрeнe оролгойг дьыргeгe арга олз-дeдe гeзe бoдoмzолозо шaгaxa байнади".

BKP(б)-ей XVIII сjeeзд бол-бол гурбадугаар табанзилeй тор-шо соо ардаи доходоийг 1,8 дaxин ургaxaар тодорхойлон ба eнeнeй дашарамдуулан "ардаи хeрeгeлгийн ерлeтeнүү-дийг ба мн тeрeшeлeн ардаи азaxiin, оборооношадабарийг бexизүүлгын ба gyrenei шухала рeзeервнүүдийг байгуулгын хыг-зeлтeдe gyrenei хeрeгсeлнүү-дийг, ардзоной ба gyrenei ур-гaзa багaa доходоудаар хан-гaxa хысдeдe аргабалдайг тог-тоохон байна. Xөрeг хадда eнe аргабалдайг хысдeдe хөмзee-гeерeн хeрeгeлeдe, манай быxii тон бaлжиг рeзeервнүүдийг хыдeлөөндe оруулгада, ороной finaansova ба кредитне аppaрa-даи тодорхой хыделмeрлийг ор-ганзoвaлгaдa байна.

II. Kapиталис оронудай биydzeedyд

Mнeө, бидeнeр болбол таa-нaртaй, стаалинска гурбадугаар табанзилeй хождорхой зилeн биyd-zeedийг зыбшен хөхөсөн ба soveed finaansanuудай саазадань бexизeлгийн хангалтагаар тeмдeглeхөн, иимe үдeдe, ка-питалис оронуддaxи байдла тогтозо хөхөсөн итeрeсeгй бeшe байна.

Фашис гынeрнүүдeй ардаи бы-хii азaxiin вoжeннe лaдтa оруулгданxai. Eдe гынeрнүүдeй finaansanuудийншгй иимe xapaак-тeртaй болoо. Oронуд—aгpeес-орнүүдeй биydzeedyд хадда бодото деере вoжeннe биyd-zeedyд болсонxi, ушарань, тe-дeнeрeй доходоудань тон жик-eнxi хубинь, жабуулгaдaа багaa дайнудай ба шнe дай-нуудийг бeлeдxеи финансиpo-ванда зориулгданxai.

Вoжeннe гaргашануудай ур-галта болбол капиталис оронуд-ай, eгeел тыррн оронуд—aг-рeесорнүүдeй мнeө үлгн биydzeedyдeн хapaктeрнe шeртaа мнe болно. Eнe хадда азaлшадaй мнe дeерeн хатуу хындe ашaан болон unадag нa-лоогуудай хөмзүүригй ургалтийг, тeрeшeлeн бaлaр оронуд—aг-рeесорнүүдeй илaнгaаa ердeер xододoo бoлдoг дeфицитнoстийг гaргaнa.

Yнгeрeгшe зилde, Гeрмaнийн туйлай jixе гaргашанууд хадда тырүүлгeн импeриалис дайнай тьл-гeл жaбaа байхан үлгн, 1915-1916 онуудай вoжeннe гaргашануудай хөмзeeдe хырeхөн aад, xарин енe зилde, тeдeнeрeн тeрe хөмзeeдe дeсe бол-хо байна.

Aзaлшадaй үргeн маассанууд-тай быxii хындe хысeрeрeө unадag, нaлoог homологгингoо үндeрeө, Гeрмaни болбол busad капиталис оронудай нeлeдe "урдань oрoo".

Вoжeннe гaргашануудай тa-лаар, итaлийн фашис зонхилгoдoг хадда "Бeрлин—Рлим өөрийн-гөө" партиоорхоо гeэгдeдe-гийг оролдон, eнeн биydzeet-нe дeфицитeй jixе ургалтийг гaргaнa. Иxетeй хамта, итaльjaанс-ка биydzeedeи дeфицит хадда 16,2 миллиардhaа дeсe болoо.

Бидeнeр болбол биydzeede вoжeннeзaалгaйн иимe лe кaрти-

III. 1937 онои торшо соо SSSR-ей gyrenei биydzeedийг дьыргeлгийн итогууд

Verxoovno Soveedei депь-таад болбол 1937 онои торшо соо биydzeedийг гьисeдxелгe тухай бeшeмeл oтчoодийг тaйла-рилгийн зaпiтскaтaгaар абхан байна. Тимeхeнeн, гaнсaл тон глаавна мomeнтнүүд деере хурлаангaйгаар тогтозо хөхөсө jуымe нaмдa үлeе.

1937 онои торшо соо, SSSR-ей gyrenei биydzeed хадда до-ходоудагaa талаар, 96,6 млрд. тыxerигeй сьиммeдe, гaргашануудагaa талаар—93,9 млрд. тыxerигeй сьиммeдe гьисeдxe-дeнeй. Дoхoодууд болбол гaргашануудhaа 2,7 млрд. тьx. дeс-сe болон байна. 1936 онтой сасуулаа haa, биydzeede до-хoодно oролгoнууд хадда 12,8 млрд. тьx. гь, ал 15,3 процент ургаа.

SSSR-ей Verxoovno Sovee-дeй үнгeрeгшe Seessi деере, доходоуд хадда гaргашанууд-haа дeсeгe бaггaашгй haa, 1937

(Nyxer Zveerevei doklaadi үргeлeтe 2-дoxи ниууртa)

